

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
проф. д. політ. н. Остапець Ю.О.
«02» _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

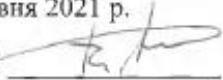
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	033 Філософія
Освітня програма	Філософія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальна філософія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 033 «Філософія», освітньо-професійної програми «Філософія».

Розробники: доц., к.юрид.н. Шандра Б.Б., доцент кафедри філософії

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри філософії
протокол № 11 від «29» червня 2021 р.

Завідувач кафедри філософії доц., к.філос.н. Левкулич В.В.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук
протокол № 8 від «01» липня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії доц., к.пед.н. Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 150	3	4
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи – 2	5	8
	Лекції:	
	36	22
	Практичні (семінарські):	
	36	-
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: письмовий підсумковий контроль	Самостійна робота:	
	78	128

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Необхідність вивчення курсу соціальної філософії як самостійної дисципліни обумовлена перш за все тими об'єктивними процесами реформування самих підвалин суспільно-політичного і економічного життя, що відбуваються в нашому суспільстві. Соціальна філософія розглядається як теорія соціального розвитку, в руслі якої розробляються та реалізуються різні соціально-філософські концепції функціонування та розвитку суспільства в історичному процесі. У філософсько-методологічному плані цей курс посідає одне із головних місць в гуманітарній і професійній підготовці студентів. Соціальна філософія є базовою дисципліною у духовно-теоретичному і практичному самовизначенні людини у сучасному суперечливому світі, а також у свідомому формуванні своєї громадянської позиції.

Метою вивчення навчального курсу “Соціальна філософія” є ознайомлення студентів з предметом, об'єктом соціальної філософії, її функціями, науковим статусом; об'єктивними законами суспільного розвитку та свідомої діяльності людей; особливостями суспільних відносин; законами суспільного розвитку; поняттям соціальної структури; специфікою екологічного, політичного, духовного буття суспільства тощо.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності(ЗК)

ЗК1. Розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства і уміння їх використовувати у професійній діяльності та всебічно аналізувати історичні процеси, події та факти з наукових позицій й їх тлумачення ;

ЗК2. Знання основних тенденцій і пріоритетів політико-правового, соціально-економічного і культурного розвитку сучасної України ();

ЗК3. Знання специфіки і основних напрямків освітнього, наукового співробітництва і взаємовпливу світової і вітчизняної науки і освіти у сфері філософської науки;

ЗК4. Володіння навичками соціальної і професійної комунікації іноземною мовою ;

ЗК6. Знання специфіки і основних напрямів освітнього та наукового співробітництва і взаємовпливу у глобалізованому світі ;

ЗК7. Володіння навичками раціональної організації власної діяльності та ефективного використання часу .

Фахові компетентності(ФК) :

ФК1. Розуміння сутності філософії та її роль в історії культури, специфіки взаємин філософії з іншими формами духовного життя людства (релігією, наукою, мистецтвом) ;

ФК2. Знання основних етапів розвитку світової філософської думки та сутності поглядів видатних філософів античності, Європейського середньовіччя, Нового часу, сучасної західної філософії, вітчизняної філософської традиції і східних релігійно-філософських вчень ;

ФК3. Володіння проблематикою основних філософських дисциплін ;

- ФК4.**Розуміння історичності людського буття, багатоманітності культур і цивілізацій ;
- ФК5.**Знання основних етапів розвитку науки та критеріїв науковості, розуміння ролі науки в розвитку цивілізації, сутності та значущості наукової раціональності;
- ФК6.**Розуміння основних закономірностей розвитку природи і суспільства та місця людини у світі;
- ФК7 .**Усвідомлення ролі та значення культури в історії людства ;
- ФК8.** Усвідомлення значущості загальнолюдських цінностей та етичних норм;
- ФК9.**Знання історії головних релігійних конфесій, володіння проблематикою філософії, соціології та психології релігії, розуміння сучасних тенденцій релігійного життя, сутності свободи совісті; уявлення про традицію вільнодумства та його форми.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Соціальна філософія» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми:

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Філософія», вивчення навчальної дисципліни «Соціальна філософія» повинно забезпечити досягнення таких програмних результатів навчання(ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здатність продемонструвати знання та розуміння основного комплексу знань за навчальною програмою. Рівень знань цих основ повинен бути базовим, тобто рівнем, необхідним для роботи в традиційних сферах застосування.	ПР1
Знати актуальні проблеми сучасної філософської думки та міждисциплінарної сфери філософії	ПР3
Демонструвати спеціалізовані знання в межах певної філософської проблематики, сполучати системну обізнаність з відповідною спеціальною літературою	ПР4
Розуміти і використовувати методологію та пізнавальні засоби, що властиві обраній філософській спеціальності	ПР9
Розробляти актуальні способи популяризації досягнень сучасної науки на основі знання її основних стратегій і проблем	ПР11
Критично осмислювати основні ідеї світової філософської спадщини та формувати власну теоретичну позицію	ПР12
Осмислено підходити до аналізу співвідношення філософського світогляду з міфологічним, релігійним та науковим	ПР18

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Соціальна філософія »:

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр РН
Розуміти специфіку і основні напрямки освітнього, наукового співробітництва і взаємовпливу світової і вітчизняної науки і освіти у сфері філософської науки	ПРН 1
Володіти знаннями про предмет, методи, теоретичні основи комплексу знань і перспективи даної галузі в сучасній філософії	ПРН 1
Знати актуальні питання сучасної соціальної філософії, орієнтуватися в аргументації чи концептуальних схемах на користь їх розв'язання.	ПРН 3
Уміти застосовувати концепції і стратегії, в межах яких формується проблематика соціальної філософії.	ПРН 4
Знати зв'язки соціальної філософії та соціальногуманітарними науками, які вивчають пізнавальний процес з міждисциплінарних позицій.	ПРН 9
Здійснювати дослідження позицій провідних сучасних філософів, віднаходити в них тенденції до розвитку суспільства.	ПРН 11
Здатність аналізувати соціально-філософську думку людства; практично моделювати соціальне майбуття України	ПРН 12
Здатність аналізувати та актуалізувати філософський дискурс від давніх уможлядних побудов до сучасних моделей філософствування	ПРН 18

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- екзамени;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Для оцінювання знань студентів будуть використані наступні групи методів контролю:

1.Методи усного контролю (відповідь студента на окреме питання теми у індивідуальній та фронтальній формах; бесіда під час роз'яснення проблемного питання; захист презентації або проєктів).

2. Письмовий контроль (виконання тестових завдань та індивідуальної роботи; поточна контрольна робота, модульна контрольна робота.

Поточний контроль – здійснюється для всіх видів аудиторних занять під час їх проведення. Метою поточного контролю є визначення рівня досягнень дисциплінарних результатів навчання здобувача за певним розділом (темою) робочої програми дисципліни, практичними заняттями, самостійною роботою;

Проміжний (модульний) контроль має на меті оцінювання знань, умінь та практичних навичок здобувача, набутих під час засвоєння теоретичного і практичного матеріалу після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни;

Підсумковий контроль передбачає комплексне оцінювання рівня сформованості результатів навчання з дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: самостійна робота, стандартизовані тести, реферат, доповідь з презентацією. Кожен вид навчальної роботи студента оцінюється певною кількістю балів відповідно до нижче наведених **основних критеріїв**. Сумарна кількість балів за кожен вид навчальної діяльності наведена в таблиці 1.

Оцінюються:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- активність у дискусіях, вміння аргументувати власну позицію;
- виконання практичних завдань;
- контрольні тестування;
- підготовка рефератів та їх захист;
- підготовка усних доповідей;
- підготовка презентації та її захист.

Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань і розв'язування тестів. Кожне завдання модульної контрольної роботи (2 теоретичні і 30 тестових завдань) оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: теоретична частина – 20 балів (по 10 балів кожне теоретичне питання); тестові завдання оцінюються в 30 балів – по 1 бал за кожний тест (разом за контрольну – 50 балів). Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Форма підсумкового семестрового контролю: залік

Результат залікового контролю визначається як середньоарифметичне значення двох модулів. Якщо здобувач погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена в залікову відомість. Якщо здобувач не отримав достатньої кількості балів (менше 60) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає іспит у формі письмової роботи. Максимальна оцінка за письмову роботу на іспиті – 100 балів.

Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання. Упродовж семестру проводяться два модульні контролі, обов'язкові для всіх студентів. Модульний контроль (МК) №1 включає навчальний матеріал (теми 1-6), а МК №2 відповідно (теми 7-13), таблиця 2. У цій таблиці наведено також максимальну кількість балів з кожної теми, яку може отримати студент. Після проведення останнього заняття за кожним модулем, відповідно до розкладу, проводиться модульна контрольна робота.

Таблица 1

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Семінарські заняття	6	12	6	12
Самостійна робота	1	8	1	8
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	2	10	2	10
Есе	2	10	2	10
Реферат	1	5	1	5
Доповідь з презентацією	2	5	2	5
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Модульне контрольне оцінювання (МКО) проводиться в письмовій формі. Завдання для МКО включає два теоретичні питання (кожне оцінюється max 15 балів) і двадцять тестових завдань (max 20 балів). **Максимальна кількість балів за МКО – 50.**

Сумарна кількість балів модульного контролю визначається як середнє арифметичне балів за два модулі і складає максимум 100 (таб. 2).

Таблиця 2

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

T1	T2	T3	T4	T5	T6	Сума	Модульна контрольна робота
8	8	8	8	8	10	50	50
Разом за модуль 1							100

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	Сума	Модульна робота	контрольна
7	7	7	7	7	7	8	50	50	
Разом за модуль 2								100	
Модульний контроль								100	
Підсумкове оцінювання (залік)								100	

Допуск здобувача до підсумкового контролю знань здійснюється відповідно до діючих в університеті положень.

Підсумковий контроль (залік) проводиться у відповідності розкладу екзаменаційної сесії, в комплексній (або усній) формі.

Підсумковий контроль проводиться за навчальним матеріалом, визначеним цією робочою навчальною програмою у повному обсязі. До залікового білету включено три теоретичні питання.

Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Бали, отримані студентом конвертуються в підсумкову оцінку з дисципліни у відповідності до шкали оцінювання (таблиця 3).

Таблиця 3

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів з навчальної дисципліни, є:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- характер відповідей на поставлені питання (вичерпність, чіткість, лаконічність, логічність,

- послідовність тощо);
- вміння оперувати фаховою інформацією, і насамперед визначеною обсягом програми цієї навчальної дисципліни;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- здатність формулювати власні аналітичні висновки та оцінки різних аспектів предмету вивчення цієї дисципліни.

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1 Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ І

Зародження соціальної філософії. Основні соціально-філософські концепції.

Тема 1. Соціальна філософія: предмет, основні етапи формування, місце в духовній культурі суспільства

Предмет соціальної філософії. Соціальна філософія як імпліцитна частина загальної філософії. Розширення "предметного простору" соціальної філософії в процесі еволюції філософської думки. Соціальна філософія та соціологія. Соціальна філософія та філософія історії.

Проблема методу у соціальній філософії.

Соціальна філософія - необхідна складова частина духовної культури суспільства. Діалог соціальної філософії і сучасного суспільства.

Тема 2. Зародження і еволюція філософських поглядів на природу суспільства

Соціально-філософські погляди мислителів Стародавнього Сходу. Розвиток філософського розуміння природи суспільства та його структури в античній філософії. Вчення про державу (Платон, Аристотель).

Проблема людини і суспільства у середньовічних християнських мислителів (Августин, Фома Аквінський).

Поворот до проблеми людини у філософії Відродження. Проблема свободи волі (Л. Валла). Проблеми взаємовідношення людини, суспільства та держави (Н. Макіавеллі, Т. Мор, Ф. Рабе).

Реформація і її світоглядні ідеї (М. Лютер, Ж. Кальвін, Т. Мюнцер та ін.).

Тема 3. Соціально-філософські погляди мислителів Нового часу

Теорії "природного права" та "суспільної угоди", Т. Гоббс про можливість соціального порядку та організації, про природу людини. Інтерпретація суспільної людини і суспільної реальності у філософії французького Просвітництва. Ідея поступу (Кондорсе, Руссо, Вольтер).

Ідеї моральної філософії у англійському Просвітництві (Шефтсбері, Хатчесон, Юм). Звернення соціальної філософії до сфери належного, ідеалів та цінностей (І. Кант).

Тема 4. Пошуки соціальної теорії у XIX ст.

Розробка філософських основ зізнання суспільства, його історії, суспільного буття людини в філософії Гегеля. Освоєння методологічного досвіду природничо-наукового знання. Соціальна теорія як форма існування соціальної філософії К. Маркса. Програма позитивістської реконструкції соціального пізнання (О. Конт).

Особливості історико-еволюційного та структурно-функціонального підходів у соціальній філософії та соціології кінця XIX - початку XX ст. (Г. Спенсер, Е. Дюркгейм, Г. Зіммерль).

Проблеми філософії життя (Дільтей, Ніцше). Неокантіанство, його погляди на природу соціального пізнання (Віндельбанд, Ріккерт та ін.).

М. Вебер про раціоналізацію соціальної дії.

Гуманістична традиція в поглядах на людину і суспільство (вплив філософії Г. Сковороди).

Тема 5. Соціально-філософська думка в Україні XIX-XX ст.

Гуманістична традиція в поглядах на людину і суспільство (вплив філософії Г. Сковороди). "Філософія серця" П. Юркевича. Соціально-політичні погляди Кирило-Мефодіївського товариства. Історіософія М. Костомарова, Соціально-філософські погляди М. Драгоманова, І. Франка, З. Винниченка, М. Грушевського".

Тема 6. Основні проблеми і напрямки розвитку сучасної соціальної філософії

Основні школи і напрямки соціальної філософії XX ст.: культурно-історична (Шпенглер, Тойнбі, Сорокін), християнська (Марітен, Бердяєв, Булгаков), "розуміюча" соціологія М.Вебера, структурно-функціональний аналіз. Реконструкція поняття раціональності. Зміна парадигми - від цілеспрямованої до комунікативної дії (Ю.Хабермас).

Філософія техніки. Осмислення проблем науково-технічного поступу (М. Гайдегер, К. Ясперс, Л. Мемфорд, Г. Кам, О. Тофлер та ін.).

Особливості сучасного соціально-історичного розвитку та їх відображення у сучасній соціально-філософській думці.

МОДУЛЬ II

Соціальна філософія як світогляд, метод пізнання і теорія суспільно-історичного розвитку.

Тема 7. Людина і природа

Філософсько-світоглядний зміст проблеми відношення людини до природи. Історичний розвиток уявлень про природу. Природа як універсум, космос, всезагальна сутність речей, об'єктивна реальність, природне довкілля, географічне середовище тощо.

Жива і нежива природа, їх якісна відмінність та взаємозв'язок. Проблема життя, його кінечності і нескінченності в умовах Землі, його унікальності або множинності у Всесвіті. Філософія та інші науки у пізнанні живого. Людина як живий організм. Демографічні чинники суспільного розвитку. Зовнішня та внутрішня природа людини, "перша" та "друга" природа, біо- та ноосфера, "неорганічне" тіло людини. Природа як всезагальний предмет людської праці, засіб до життя та самоцінність.

Історія природи та історія людства. Відмінність законів природи від законів історії. Місце і роль людини в природному та соціальному світі. Природні передумови виникнення, існування та розвитку людини. Людина як предмет і результат власної діяльності. Суспільний характер праці як основа формування соціальності. Суб'єктивність як новий спосіб детермінації в структурі універсуму. Відмінність людського способу буття від тваринного. Проблема початку людської історії.

Історичні форми взаємодії суспільства і природи. Особливості сучасного ставлення людини до природи. Соціальні й технологічні причини загострення сучасної екологічної кризи та шляхи її подолання. Роль виховання екологічної культури людини і суспільства у вирішенні сучасних екологічних проблем. Екологія і здоров'я людини. Проблема екологічної безпеки України. Сучасні демографічні проблеми і шляхи їх вирішення.

Тема 8. Поняття суспільного життя. Особливості людського способу буття

Проблема начала і субстанції суспільства в філософії. Співвідношення природного і соціального в житті суспільства. Еволюція філософських поглядів на природу суспільства.

Природне середовище життєдіяльності суспільства, його вплив на суспільне життя. Географічний детермінізм. Філософське обґрунтування геополітичних концепцій.

Історичні особливості взаємодії природи і суспільства, форми природокористування. Концепція ноосфери (Т. де Шарден, В. Вернадський).

Демографічні процеси у системі відтворення умов суспільного життя. Історичні особливості процесів-відтворення народонаселення, його чинники. Демографічний детермінізм.

Тема 9. Виробництво як суспільна форма життєдіяльності. Історичні різновиди суспільного виробництва

Суспільне виробництво як соціально-філософська категорія. Діяльність, праця, виробництво. Структура суспільного виробництва. Питання про роль матеріально виробничої діяльності в суспільному житті в соціальній філософії марксизму. Історичні різновиди суспільного виробництва: проблема типології. Поняття способу виробництва в марксизмі, його евристичні можливості. Власність і відчуження як соціально філософська проблема.

Техніка як соціокультурний феномен. Осмолення технології як особливого способу буття людини у світі і розвитку її культури. Філософія техніки. Осмислення соціальних передумов та наслідків науково-технічного поступу у сучасній соціальній філософії (Д. Белл, Д. Гелбрайт, О. Тофлер, Ж. Фурастьє, Р. Арон, З. Бжезінський та ін.). Постіндустріалізм про необхідність соціокультурних передумов формування посттехнічного суспільства.

Техніка, технологія і сучасні глобальні проблеми.

Тема 10. Культура і суспільство. Соціотворча роль культури

Культура як суспільно-історичний феномен. Культура як система чинників, що забезпечують життя людських спільнот. Культурний простір і час як форми буття людини. Соціалізація і персоналізація людини як процес освоєння і творчості культури.

Культура і соціальна еволюція. Культурна різноманітність. Норми, звичаї, традиції, цінності, їх роль в житті соціумів. Культурні універсалії. Проблема культурної ідентифікації. Конфлікти між суб'єктами культури та їх подолання. Масова елітарна культура.

Проблема взаємовідношення культур. Культура і цивілізація.

Тема 11. Соціум як життєвий світ людини. Індивід у соціальних структурах

Еволюція філософських уявлень про суспільство і його структуру. Соціальне середовище і людина у їх взаємовідносинах. Концепції суспільства як надіндивідного утворення (органічна школа, марксизм). Філософські течії, базовані на пріоритетах індивідного життя (персоналізм, екзистенціалізм). Сучасні концепції співвідношення соціальної системи і людини (Н. Луман). Інструментальні і комунікаційні виміри життя в соціально-філософській концепції Ю. Хабермаса. Будова суспільства і місце в ньому людини в концепціях структурно-функціонального аналізу. "Людина маси" в концепції Ортеги-і-Гассета.

Соціальна структура суспільства, її багатомірність. Принципи структурування суспільства, філософська традиція в їх обґрунтуванні.

Людина у соціальних структурах: діяльність і спілкування. Взаємодія індивідів як основна універсальна одиниця соціально-філософського аналізу.

Типи і форми соціальності, статус індивідуальності в них.

Тема 12. Соціально-філософські аспекти аналізу держави і права, їх ролі в суспільному житті

Філософські погляди на природу держави, влади і політики (Платон, Аристотель, Маккіавелі, Гоббс, Сен-Сімон, Локк, Гегель, Маркс). Сучасні-філософські погляди на природу держави і права. Проблема легітимації держави. Влада як загальна форма розвитку і функціонування суспільства. Філософія права: основні концепції. Концепції правової держави. Б. Кістяківський про співвідношення держави і особи.

Проблема прав людини у філософії. Проблема тоталітаризм і демократії у сучасній соціальній філософії (К. Поппер, Хайек, Х. Арендт та ін.).

Тема 13. Проблема соціальних форм духовного, їх об'єктивації і індивідуального освоєння

Форми суспільної свідомості як "зняті" умови людської буттєвості. Поліфонія людського існування і її концентрація в формах свідомості. Поняття духу як об'єктивації форм свідомості. Філософська традиція в розробці проблеми духу.

Наука, мистецтво, мораль - способи відтворення основних параметрів людського буття. Філософія і релігія - способи співвіднесення індивідуального і всезагального.

Поняття ідеології (французькі просвітителі, Маркс, Богданов, Ленін, Мангейм, Франкфуртська школа). Концепція ідеології Н. Лумана.

Духовна культура як спосіб нарощення індивідом суспільних цінностей, смислів, духовних надбань.

Тема 14. Глобальні проблеми XX ст.

Соціально-філософський зміст постановки питання про причини, характер, і наслідки глобальних проблем XX ст.

Типологія глобальних проблем. Проблема "виживання" в сучасну епоху. Основні підходи до глобальних проблем. Римський клуб і проблеми глобального моделювання. Проблема "екологічного імперативу" у сучасній філософії. Проблема формування екологічної свідомості.

Пошуки форм співпраці світового співтовариства у вирішенні глобальних проблем.

6.2.Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	Практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуаль на робота	Самостійна робота
Модуль 1. Зародження соціальної філософії. Основні соціально-філософські концепції.						
Тема 1. Соціальна філософія: предмет, основні етапи формування .	11	3	3			5
Тема 2. Предмет та функції соціальної філософії.	11	3	3			5
Тема 3.Соціальна філософія Стародавнього світу.	11	3	3			5
Тема 4. Середньовічна соціальна філософія і доби Відродження.	11	3	3			5
Тема 5. Соціально-філософські погляди мислителів Нового часу	10	2	2			6
Тема 6. Пошуки соціальної теорії у XIX ст.	11	3	3			5
Тема 7. Соціально-філософська думка в Україні XIX-XX ст.	12	3	3			6
Тема 8. Основні проблеми і напрямки розвитку сучасної соціальної філософії	11	2	2			7
Разом за модуль1	88	22	22			44
Модуль 2. Соціальна філософія як світогляд, метод пізнання і теорія суспільно-історичного розвитку.						
Тема 9 Людина і природа	8	2	2			4
Тема 10. Поняття суспільного життя. Особливості людського способу буття.	8	2	2			4
Тема 11. Виробництво як суспільна форма життєдіяльності. Історичні різновиди суспільного виробництва.	8	2	2			4
Тема12. Культура і суспільство. Соціотворча роль культури.	8	2	2			4
Тема 13. Соціум як життєвий	10	2	2			6

світ людини. Індивід у соціальних структурах.						
Тема 14. Соціально-філософські аспекти аналізу держави і права, їх ролі в суспільному житті.	10	2	2			6
Тема 15. Проблема соціальних форм духовного, їх об'єктивації і індивідуального освоєння	10	2	2			6
Разом за модуль2.	62	14	14			34
Разом за семестр	150	36	36			78

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	у тому числі					
	Усього	лекції	Практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Модуль 1. Зародження соціальної філософії. Основні соціально-філософські концепції.						
Тема 1. Соціальна філософія: предмет, основні етапи формування .	10	2				8
Тема 2. Предмет та функції соціальної філософії.	9	1				8
Тема 3. Соціальна філософія Стародавнього світу.	9	1				8
Тема 4. Середньовічна соціальна філософія і доби Відродження.	9	1				8
Тема 5. Соціально-філософські погляди мислителів Нового часу	9	1				8
Тема 6. Пошуки соціальної теорії у XIX ст.	9	1				8
Тема 7. Соціально-філософська думка в Україні XIX-XX ст.	10	2				8
Тема 8. Основні проблеми і напрямки розвитку сучасної соціальної філософії	10	2				8
Разом за модуль1	75	11				64
Модуль 2. Соціальна філософія як світогляд, метод пізнання і теорія суспільно-історичного розвитку.						
Тема 9 Людина і природа	11	2				9
Тема 10. Поняття суспільного	11					9

життя. Особливості людського способу буття.		2				
Тема 11. Виробництво як суспільна форма життєдіяльності. Історичні різновиди суспільного виробництва.	11	2				9
Тема 12. Культура і суспільство. Соціотворча роль культури.	10	1				9
Тема 13. Соціум як життєвий світ людини. Індивід у соціальних структурах.	10	1				9
Тема 14. Соціально-філософські аспекти аналізу держави і права, їх ролі в суспільному житті.	10	1				9
Тема 15. Проблема соціальних форм духовного, їх об'єктивації і індивідуального освоєння	12	2				10
Разом за модуль 2.	75	11				64
Разом за семестр	150	22				128

6.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціальна філософія: предмет, основні етапи формування .	2
2	Предмет та функції соціальної філософії. Філософія Середньовіччя і доби Відродження.	2
3	Соціальна філософія Стародавнього світу.	4
4	Середньовічна соціальна філософія і доби Відродження.	4
5	Соціально-філософські погляди мислителів Нового часу	2
6	Пошуки соціальної теорії у XIX ст.	2
7	Соціально-філософська думка в Україні XIX-XX ст.	2
8	Основні проблеми і напрямки розвитку сучасної соціальної філософії	4
9	Людина і природа	2
10	Поняття суспільного життя. Особливості людського способу буття.	2
11	Виробництво як суспільна форма життєдіяльності. Історичні різновиди суспільного виробництва.	2
12	Культура і суспільство. Соціотворча роль культури.	2
13	Соціум як життєвий світ людини. Індивід у соціальних структурах.	2
14	Соціально-філософські аспекти аналізу держави і права, їх ролі в суспільному житті	2
15	Проблема соціальних форм духовного, їх об'єктивації і індивідуального освоєння	2
	Разом	36

6.4 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-сть годин	
1	Соціальна філософія: предмет, основні етапи формування .	4	8
2	Предмет та функції соціальної філософії. Філософія Середньовіччя і доби Відродження.	4	8

3	Соціальна філософія Стародавнього світу.	6	8
4	Середньовічна соціальна філософія і доби Відродження.	6	8
5	Соціально-філософські погляди мислителів Нового часу	6	8
6	Пошуки соціальної теорії у XIX ст.	6	8
7	Соціально-філософська думка в Україні XIX-XX ст.	6	8
8	Основні проблеми і напрямки розвитку сучасної соціальної філософії	6	8
9	Людина і природа	4	9
10	Поняття суспільного життя. Особливості людського способу буття.	4	9
11	Виробництво як суспільна форма життєдіяльності. Історичні різновиди суспільного виробництва.	4	9
12	Культура і суспільство. Соціотворча роль культури.	4	9
13	Соціум як життєвий світ людини. Індивід у соціальних структурах.	6	9
14	Соціально-філософські аспекти аналізу держави і права, їх ролі в суспільному житті	6	9
15	Проблема соціальних форм духовного, їх об'єктивації індивідуального освоєння	6	10
	Разом	78	128

Самостійна робота є основним способом засвоєння здобувачем навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Час, відведений для самостійної роботи здобувача, становить 78 години(денна форми навчання) і в навчальну та індивідуальну роботу викладача не обліковується.

Самостійна робота здобувача забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, першоджерелами, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, навчально-методичним матеріалом, зокрема розміщеними на сайті системи електронного навчання Moodle тощо.

6.5. Індивідуальні завдання

У межах навчальної дисципліни «Соціальна філософія» індивідуальна робота студента є *варіативною* і включає *наступні завдання*:

1. Підготовка усної доповіді із теми за заданим планом або планом, який студент розробив самостійно чи з окремого проблемного питання;
2. Презентація або реферат з окремої теми, питання чи вузької проблематики, яку студент узгоджує з викладачем;
3. Написання есе.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – комп'ютер, мультимедійний проектор.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА ІСПИТ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ”

1. Соціальна філософія як світогляд, метод пізнання і теорія суспільно-історичного розвитку.
2. Співвідношення філософії історії, соціальної філософії та суспільних наук.
3. Відношення “людина-суспільство” як об’єкт соціальної філософії.
4. Філософсько-світоглядні засади, методологічні рівні, підходи та засоби соціально-філософського пізнання.
5. Основні функції соціальної філософії.
6. Соціально-філософські погляди мислителів Стародавнього Сходу.
7. Зародження соціально-філософської думки в античності (Геродот, Платон, Аристотель).
8. Соціально-філософська думка Нового часу (Віко, Вольтер, Гердер, Кондорсе).
9. Соціальна філософія німецького класицизму.
10. Матеріалістичне розуміння історії К. Маркса і Ф. Енгельса. Історична доля марксизму.
11. Позитивістська соціологія О. Конта.
12. Основні школи і напрямки соціальної філософії ХХ ст.
13. Соціально-філософська думка в Україні.
14. Особливості сучасного соціально-історичного розвитку та їх відображення у сучасній соціально-філософській думці.
15. Філософсько-світоглядний зміст проблеми відношення людини до природи.
16. Історичний розвиток уявлень про природу.
17. Філософія та інші науки у пізнанні живого. Людина як живий організм.
18. Демографічні чинники суспільного розвитку.
19. Зовнішня та внутрішня природа людини, “перша” та “друга” природа, біо та ноосфера, “неорганічне” тіло людини.
20. Історія природи та історія людства. Відмінність законів природи від законів історії.
21. Природні передумови виникнення, існування та розвитку людини.
22. Людина як предмет і результат власної діяльності. Суспільний характер праці як основа формування соціальності.
23. Відмінність людського способу буття від тваринного. Проблема початку людської історії.
24. Історичні форми взаємодії суспільства і природи. Особливості сучасного ставлення людини до природи.
25. Роль виховання екологічної культури людини і суспільства у вирішенні сучасних екологічних проблем. Екологія і здоров’я людини.
26. Проблема екологічної безпеки України.
27. Сучасні демографічні проблеми і шляхи їх вирішення.
28. Поняття суспільства. Основні підходи до розуміння сутності суспільства і суспільного життя.
29. Суспільство як “соціальний організм”, цілісний характер суспільних відносин між людьми.
30. Соціальний суб’єкт і суб’єктивність.
31. Потреби, інтереси, цілі. Проблема цінностей.
32. Специфіка соціальних законів. Механізм дії соціальних законів.
33. Свобода і необхідність. Суперечності між людиною та суспільством і форми їх розв’язання.
34. Абсолютизація принципів діяльності та практики у класичній раціональній традиції (Гегель і Маркс).
35. Основні сфери суспільного життя людини: економічна, соціальна, політична, духовна.
36. Суспільне виробництво, його сутність, структура та роль у житті суспільства.
37. Поняття способу виробництва. Історичні форми технологічних та соціально-економічних способів виробництва.
38. Сутність і структура продуктивних сил.
39. Виробничі відносини та їх форми. Поняття власності.
40. Особливості діалектики продуктивних сил та виробничих відносин у сучасну епоху.
41. Сутність і соціальні наслідки НТР.
42. Політична діяльність, політичні відносини, політична свідомість та політичні інститути.

43. Держава, партії, суспільно-політичні рухи і громадські формування як елементи політичної організації суспільства.
44. Поняття влади. Форми політичної влади. Влада, демократія та суспільне самоврядування.
45. Сутність, походження та історичні закономірності розвитку держави.
46. Форми державного устрою. Природа тоталітаризму.
47. Особливості становлення української державності та шляхи побудови правової держави в Україні.
48. Сутність, структура та закономірності розвитку духовного виробництва.
49. Діалектика матеріального та духовного виробництва.
50. Перетворення науки на безпосередню продуктивну силу. Технократизм як суспільне явище.
51. Особливості духовного виробництва в інформаційному суспільстві. Етичні проблеми комп'ютеризації.
52. Доля духовного виробництва в умовах становлення ринку в Україні.
53. Духовні потреби, духовні цінності та духовні відносини у суспільстві.
54. Поняття духовності. Причини зростання бездуховності сучасного життя. Роль релігії в її подоланні.
55. Духовність і ментальність. Особливості ментальності українського народу.
56. Структура суспільної свідомості: буденна і теоретична свідомість, суспільна психологія та ідеологія, масова свідомість.
57. Форми суспільної свідомості, їх виникнення і розвиток.
58. Політична свідомість та її специфіка.
59. Правова свідомість. Право, правові відносини, правові погляди і правосвідомість.
60. Моральна свідомість як регулятор людської життєдіяльності.
61. Роль естетичної свідомості в освоєнні світу. Мистецтво як специфічна форма свідомості і вираження естетичних відносин людини.
62. Специфіка релігійної та атеїстичної свідомості. Свобода совісті. Проблема взаєморозуміння і співробітництва віруючих, невіруючих і атеїстів в сучасній Україні.
63. Суспільна свідомість і самосвідомість. Шляхи формування і розвитку української національної самосвідомості.
64. Соціальна структура суспільства: сутність, історичні тенденції розвитку. Поняття класів.
65. Особливості динаміки сучасної соціальної структури України.
66. Суспільство як система соціальних відносин. Типологія соціальних відносин.
67. Інституціональний характер соціальної діяльності. Типи соціальних інститутів.
68. Соціальні суперечності та спроби їх розв'язання. Теорії соціального конфлікту (К. Маркс, Р. Даренлорф).
69. Революція, еволюція, війна. Поняття війни і миру в сучасних умовах. Громадянська злагода, громадянське суспільство і сучасна Україна.
70. Історичні форми спільності людей: рід, плем'я, етнос, раса, народність, нація, транснаціональна спільнота. Природа націоналізму, шовінізму та інтернаціоналізму.
71. Сучасні проблеми розвитку національних відносин в Україні.
72. Сім'я та сімейно-побутові відносини. Основні засади сім'ї. Сучасні етичні, соціальні та психологічні проблеми сімейно-шлюбних відносин.
73. Формування та розвиток ідеї суспільного прогресу в історії філософської та суспільно-політичної думки.
74. Сутність і критерії суспільного прогресу. Діалектика відносного і абсолютного в суспільному прогресі.
75. Історична доля марксистської теорії суспільно-економічних формацій.
76. Сучасні концепції суспільно-історичного розвитку.
77. Проблема суб'єкта суспільно-історичного процесу. Людина, народ і маси.
78. Нові реальності сучасної епохи. Поняття глобальних проблем.
79. Майбутнє як предмет соціального пізнання і практики. Основні методи прогнозування та види соціальних прогнозів. Футурологія і реальний світовий процес.
80. Поняття культури, ціннісні і технологічні виміри культури. Цивілізація і культура. Гуманістична природа культури.
81. Історична багатоманітність типів культури та їх взаємодія. Діалог культур.

82. Загальнолюдське і національне в культурі. Етнос і культура.
83. Особливості сучасних етнічних та національних культурних процесів в Україні.
84. Людина і особа. Критерії особистості. Самоцінність особи.
85. Культура як форма прояву і розвитку сутнісних сил людини, спосіб її самовизначення та міра людяності. Культура і культурність.
86. Поняття інтелігенції. Місце і роль інтелігенції у сучасному українському суспільстві.
87. Культурні та буттєві виміри життя людини. Свобода, вибір та відповідальність особи.
88. Суспільна позиція особи, її соціальна роль та взаємодія із соціальною нормою.
89. Культура і сенс буття особи.
90. Проблеми формування сучасної світоглядної культури особи.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

- Андрющенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. - К., 1996.
- Аристотель. Политика // Соч.: в 4-х т. - М., 1982. - Т.4.
- Барулин В. С. Социальная философия: Учебник. В 2-х кн. Кн. 2. - М., 1993.
- Бердяев Н. Смысл истории. - М., 1990.
- Бойченко І. В. Філософія історії: Підручник. - К., 2000.
- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. - К., 2005.
- Вандышев В. Н. Философия. Ч. 2. Антропология. Гносеология. Социология. - Сумы, 2000.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. - К., 2002.
- Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности. - М., 1990.
- Горак Г. І. Філософія: Курс лекцій / Г. І. Горак. - К., 1998.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. - К., 2004.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основы философии: Навч. посіб. - Харків, 2003.
- Депенчук Л. Історіософія та соціальна філософія Михайла Драгоманова. - К., 1999. .
- Ермоленко А.Н. Этика ответственности и социальное бытие человека. - К., 1994.
- Зарудний Є. О. Філософія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К., 2007.
- Кемеров В.Е. Введение в социальную философию. Учебн. пособие для гуманитар. вузов. - М., 1996.
- Крапивенский С.Э. Социальная философия. - Волгоград, 1996.
- Крымский С.Б. Контуры духовности: новые контексты идентификации // Вопр. философии. - 1992. - №12.
- Момджян К.Х. Введение в социальную философию. - М., 1997.
- Мотрич Н.С. Социальная философия. - К., 1998.
- Общественное сознание и его формы. - М., 1986.
- Одиссей: человек в истории. - М., 1990. - Вып.2. Личность и общество.
- Ортега-и-Гасет Х. Бунт мас // Вибрані твори. - К., 1994.
- Платон. Горгий // Платон. Собр. соч. в 4-х т. - М., 1990. - Т. 1.
- Платон. Государство // Платон. Соч. в 3-х т. - М., 1971. - Т.3. - Ч. 1.
- Платон. Законы // Платон. Соч. в 3-х т. - М., 1972. - Т. 3. - Ч. 2.
- Поппер К. Открытое общество и его враги. - М., 1992.
- Постмодернизм и культура (материалы "круглого стола") // Вопр. философии. - 1992. - №3.
- Причепій Є. М. Філософія: Підручник. - К., 2006.
- Ракитов А.И. Цивилизация, культура, технология, рынок // Вопр. философии. - 1992. - №5.
- Сморж Л. О. Філософія: Навч. посіб. - К., 2004.
- Сорокин П. Человек. Цивлизация. Общество. - М., 1992.
- Социальная философия. - М., 1995.
- Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручн. для вищ. навч. закл. / В. П. Андрущенко, Л. В. Губернський, М. І. Михальченко. - К., 2006. .
- Соціальна філософія: Короткий енциклопедичний словник / За заг. ред. В. П. Андрущенко, М. І. Горлача. - Київ-Харків, 1997.
- Сучасна зарубіжна філософія: Течії та напрями: Хрестоматія: Навчальний посібник / Упоряд. В. В. Лях, В. С. Пазенок. - К., 1996.

Філософія: Навчальний посібник для студ. і аспірантів вищ. навч. закл / За ред. І. Ф. Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К., 2006.

Філософія: Світ людини. Курс лекцій: Навч. посібник / В. Г. Табачковський, М. О. Булатов, Н. В. Хамітов та ін. – К., 2003.

Формации или цивилизации (материалы «круглого стола») // Вопр. философии. - 1989. - № 10.

Франк С.Л. Духовные основы общества. - М., 1991

Франкл В. Человек в поисках смысла. - М., 1990.

Франко І. Що таке поступ? - К., 1991.

Шпенглер О. Закат Европы. - М., 1993.

Допоміжна

1. Churchland, Paul, 1998, "Toward a Cognitive Neurobiology of the Moral Virtues", Topoi, 17: 83–96.
2. Code, Lorraine, 1991, What Can She Know? Feminist Theory and the Construction of Knowledge, Ithaca: Cornell University Press.
3. Committee on the Ethical and Legal Issues Relating to the Inclusion of Women in Clinical Studies, 1994, in Women and Health Research Vol. 1: Ethical and Legal Issues of Including Women in Clinical Studies, A. C. Mastroianni, R. Faden, and D. Federman, (eds.), Washington, D.C.: National Academy Press.
4. Copp, David, 1985, "Considered Judgments and Moral Justification", in Morality, Reason, and Truth, D. Copp and D. Zimmerman, (eds.), Totowa, NJ: Rowman & Allanheld.
5. Dancy, Jonathan, 1993, Moral Reasons, Cambridge: Blackwell.
6. Daniels, Norman, 1979, "Wide Reflective Equilibrium and Theory Acceptance in Ethics" in Morality, Reason, and Truth, D. Copp and D. Zimmerman, (eds.), Totowa, NJ: Rowman & Allanheld.
7. Darwin, Charles, 1982 [1871], The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex, Princeton: Princeton University Press.
8. de Sousa, Ronald, 1987, The Rationality of Emotion, Cambridge, Mass: MIT Press
9. de Waal, Francis, 2006, "Morally Evolved: Primate Social Instincts, Human
10. Duran, Jane, 1994, Knowledge in Context: Naturalized Epistemology and Sociolinguistics, Landham, Md.: Rowman & Littlefield.
11. Fenske, Wayne, 1997, "Noncognitivism: A New Defense", Journal of Value Inquiry, 31: 301–309.
12. Gauthier, David, 1986, Morals by Agreement, Oxford: Clarendon.
13. Gibbard, Allan, 1990, Wise Choices, Apt Feelings, Cambridge: Harvard University Press.
14. Hare, R. M., 1952, The Language of Morals, Oxford: Clarendon Press.
15. Joyce, Richard, 2006, The Evolution of Morality, Cambridge, Mass: MIT Press.
16. Little, Margaret Olivia, 1997, "Virtue as Knowledge: Objections from Philosophy of Mind", Nous, 31: 59–79.
17. Lyons, David, 1976, "Ethical

10. Інтернет-ресурси:

1. <http://iph.ras.ru/enc.htm>
2. <http://www.philosophy.ru/>
3. <http://ihtik.lib.ru/index.html>
4. <http://www.iep-utm.edu>
5. <http://plato.stanford.edu/>
6. <http://www.nietzsche.ru/>
7. http://rw.web.ur.ru/ph_main.html
8. <http://www.uct.kiev.ua/~sofi/>
9. <http://www.synergetics.org.ua/>
10. <http://elenakosilova.narod.ru/l.html>
11. <http://plato.stanford.edu/entries/epistemology-social/>